

ILLEGÁLIS MIGRÁCIÓ MAGYARORSZÁGON CLANDESTINO

Megszámlálni a megszámlálhatatlant: Adatok és trendek Európában

2008 December

A kutatás fontosabb
eredményei

A KUTATÁS KULCSKÉRDÉSEI

- Tények és adatok*
- A 10,08 millió lakosú Magyarországon az illegális migráció elsősorban tranzit jellegű, de emellett az irreguláris migránsok bizonyos csoportjai letelepedés céljából érkeznek az országba. Az illegális migráció elleni politikát az ország Európai Unió tagságából fakadó kötelezettségek határozzák meg, valamint az a tény, hogy Magyarország a Schengen övezetbe tartozik. Az országban élő legális migránsok pontosan megszámlálhatóak, az ő 166,6 ezres létszámuk mellett - a csak hozzávetőlegesen becsülhető létszámú - itt élő irreguláris migránsok kb. 30.000 és 50.000 közötti csoportot alkottak. Szakértői becslések szerint e csoport mintegy fele kínai, és kisebb részben vietnámi állampolgár, míg a többiek (csökkenő létszám szerinti sorrendben) ukrainai, szerbiai (koszovói albánokat is beleértve), afrikai és egyéb ázsiai bevándorlók. Megalapozottan feltételezhető, hogy az itt élő illegális migránsok körében (a) a férfiak részaránya igen magas, elérheti a 80 %-ot is, és (b) a 20-59 év közötti korcsoport aránya 90-95 %-ra is felmehet. 2000 és 2006 között összesen 31.450 menedékkérő nyújtott be ilyen irányú kérelmet a hatóságokhoz; többségük illegálisan érkezett Magyarországot területére.
- Szakirodalmi becslések az illegális migráció mértékére*
- Az egy évnél idősebb becslések elavultak, mert (a) Magyarország belépett a schengeni övezetbe, és ezzel megváltoztak az illegális migráció, az illegális határátlépés jogi és intézményi feltételei, továbbá azáltal, hogy (b) Románia belépett az Európai Unióba, így a román állampolgárok irreguláris migrációja, speciálisan határidőn túli tartózkodása és engedély nélküli munkavállalása önmagában nem számít illegális migrációnak, hiszen nem von maga után kitoloncolást. A korábbi becslésekben ez volt az illegális migránsok legnagyobb csoportja.
- Az illegalitáshoz vezető folyamatok; átmenet az illegalitásból a legalitásba*
- Magyarországon az illegális migránsok legnagyobb csoportját az engedélyezett határidőn túl itt tartózkodó, nem uniós állampolgárok alkotják. A feltárt határsértések száma csökkenőben van, évente 8.000-10.000 ilyen eseményt regisztrálnak. A legtöbb letartóztatott illegális migráns oly módon igyekszik magyarországi tartózkodását legalizálni, hogy menedékjogot kér. Az utóbbi években a menedékjog kérők többsége ázsiai országokból származik, pl. Irakból és Afganisztánból. Az illegális státusz legalizálásához vezethet az is, ha a migráns magyar, vagy EGK állampolgárral köt házasságot, vagy magyar, vagy EGK állampolgárságú gyermeke születik. A magyar hatóságok csak egy regularizációs kampányt indítottak, éspedig 2004-ben. Az irreguláris migráns státuszúak száma Magyarországon leginkább azáltal csökken, hogy ezek a személyek nagy számban hagyják el Magyarországot nyugati irányba, többségük illegális határátlépés útján távozik a Magyarországnál fejlettebb nyugat-európai országokba.
- Az illegális migráció elleni politikák*
- A nem EU állampolgárok be- és kiutazására és tartózkodására vonatkozó jogszabályok, a határok és a migráció menedzselésére vonatkozó politikák, a külföldiekre vonatkozó munkaügyi jogszabályok, a menekültjogi, családgyesítési és emberjogi intézkedések Magyarországon teljes mértékben harmonizálva vannak az idevonatkozó nemzetközi egyezményekkel és az Európai Unió Acquis Communautaire jogszabálygyűjteményével.
- Az illegális migráció megjelenése a nyilvánosságban*
- Az irreguláris migráció nagyon ritkán jelenik meg a politikai nyilvánosságban. A felelős kormányzati kommunikációja az illegális migrációt az alábbi szövegkörnyezetben érinti: biztonságpolitika, bűnügyi politika és a migránsok emberi jogainak érvényesítése. Az illegális migráció jelensége a nyilvános médiában mindössze alkalmi jelentésekre korlátozódik, melyek az illegális migránsok letartóztatásával és a migránsok számára működtetett menekülttáborokkal kapcsolatosak.
- Javaslatok*
- A létező és harmonizált jogszabályokat, melyek a be- és kiutazásra, tartózkodásra és határellenőrzésre vonatkoznak, hatékonyabban és eredményesebben kell érvényesíteni. Ugyanakkor az irreguláris migráció cselekményének további de-kriminalizálása ajánlott.

CLANDESTINO

<http://www.eliamap.gr/en/category/migration/>

A KUTATÁS

A szakértők, újságírók és politikusok körében számos becslés és találgatásokon alapuló sejtés kering, miközben nem lehet tudni, hogy ezek az adatok honnan származnak és milyen módszerrel számolták ki azokat. Bár forrásaik nem ismertek, az eredmény mégis az, hogy ezeket a számokat rendszeresen használják arra, hogy félelmet ébresszenek a polgárokban és nyomást gyakoroljanak a politikusokra.

Ez a tanulmány kritikusan feltárja az illegális migrációra vonatkozó adatok forrásait, és megvizsgálja ezen adatok érvényességét, valamint azoknak a módszereknek a megbízhatóságát, amelyekkel ezeket az adatokat előállították. Megmutatja, hogyan válnak a migránsok irregulárisakká, és hogy miként tehetnek szert legális státuszra. Továbbá kritikusan értékeli az illegális migrációt érintő politikákat.

Az illegális bevándorlás helyzete, háttere Magyarországon

Magyarország közvetlenül az 1989-es rendszerváltás után megnyílt a nemzetközi bevándorlók előtt. A Közép- és Kelet- Európából illetve Kínából és Vietnámból Magyarországra történő bevándorlás célja elsősorban munkavállalás, alapját a szezonális vagy ideiglenes munkák vagy üzleti tevékenységek jelentik. Másrészt a szegénység vagy háború sújtotta országokból Magyarországra érkezők esetében főként tranzit jellegű migrációról beszélhetünk.

A magyar bevándorlási politikát leginkább az európai integráció alakította, azaz a jogharmonizációs folyamat, az EU direktívák átültetése, a schengeni acquis (schengeni joganyag), a Hágai Program és más uniós politikák és jogi előírások. Irreguláris és illegális bevándorlás cselekménye lehet megfelelő dokumentumok nélküli átutazás (tranzit) az országon, vagy illegális tartózkodás az országban, vagy nem EU-s állampolgárok törvénytelen munkavállalása, mely leginkább szezonális vagy ideiglenes jelleggel valósul meg. 2007. december 21-én Magyarország csatlakozott a schengeni övezethez, így a magyar jogszabályok most már tartalmazzák a schengeni előírásokat. Kitaloncolások kérdésében az idegenrendészeti hatóságok az EU és harmadik országok közötti többoldalú egyezmények és kétoldalú visszatoloncolási egyezmények szerint járnak el.

Európai összehasonlításban a Magyarországon élő *legális bevándorlók aránya* viszonylag alacsony. 2007 végén, Magyarországon 166.693 külföldi állampolgár rendelkezett bevándorlási, vagy három hónapnál hosszabb időre érvényes tartózkodási engedéllyel, ez a teljes népesség 1,6 %-a. A hazánkban legálisan tartózkodó külföldi állampolgárok kétharmada a szomszédos országokból érkezett, többségük határon túli magyar, kb. 12 % érkezett ázsiai országokból (ebből 8 % Kínából és Vietnámból) és hasonló az aránya (12 %) azoknak a külföldieknek, akik az EU-15 országok valamelyikének állampolgáraként legálisan Magyarországon élnek. 2000 óta a magyar állampolgárságot megszerzők száma évente 3.000 és 10.000 között alakult, többségük még mindig határon túli magyar.

Az illegális bevándorlás méretei és demográfiai jellemzői

Magyarországon élő illegális bevándorlók létszáma. A Magyarországon élő illegális bevándorlók száma európai összehasonlításban viszonylag alacsony. A 2007-ben Magyarországon tartózkodó illegális bevándorlók létszáma 30.000- 50.000 főre becsülhető. Mivel nem készültek megbízható felmérések és tudományosan alátámasztott becslések, ezek a számok az idegenrendészet és a Határőrség adminisztratív adatain, nyilvánosságra hozott becsléseken és szakértői véleményeken alapulnak. 2008-ban a kínai és vietnámi nemzetiségű bevándorlók alkotják a legnagyobb csoportot az illegális bevándorlók között. Feltételezhető, hogy a hazánkban tartózkodó kínai – és kisebb részben vietnámi - illegális bevándorlók száma 15.000 és 25.000 fő között van. A többi illegális bevándorló Ukrajnából, Szerbiából (koszovói albánokat is beleértve) Afrikából és más ázsiai államokból érkezett (az arányok ebben a sorrendben csökkennek). Feltételezhető, hogy az itt tartózkodó migránsok között (a) a férfiak aránya nagyon magas, akár a 80 %-ot is elérheti és (b) a 20-59 évesek korosztályának aránya 90-95% lehet. Nemzetközi összehasonlításban Magyarországon a menekültek száma kevés. 2000 és 2006 között 31.450 menedékjogot kérő kérvényezte státusának elismerését. Közöttük kevesebb, mint 3% az elismert menedékjogot kérők aránya. A menedékjogért folyamodók túlnyomó többsége illegális úton érkezett Magyarország területére. Jelenleg 3 menekülttábor működik, ahol a bentlakóknak szabad kijáráruk van, lakóik száma kb. 1000 fő. 2007-ben a migránsok átlagos tartózkodási ideje ezekben a táborokban 1 év volt.

Az illegális bevándorlás kerülés módjai, az illegális bevándorlás népmozgalmi adatai

Engedélyezettnél hosszabb ideig itt tartózkodók. A szabálysértő bevándorlók legnagyobb részét az engedélyezettnél hosszabban itt tartózkodók alkotják, azaz azok a személyek, akik legálisan érkeznek az országba, de a számukra engedélyezettnél tovább tartózkodnak itt. Az ebbe a csoportba tartozók létszámára nincs megbízható becslés.

Határsértők. A határsértések száma a 90-es évek közepén volt a legmagasabb, 27.000-30.000 bevándorlót tartóztattak le a határokon. Ezt az időszakot követően egy jelentős és állandó csökkenés vált megfigyelhetővé, melynek eredményeként jelenleg évente 8.000-10.000 illegális határátlépést észlelnek. A szomszédos EU tagországokhoz viszonyítva Magyarországon ez a probléma manapság még mindig nem jelentős mértékű. 2007-ben az illegálisan Magyarországra érkező és a határon letartóztatott bevándorlók a következő országokból érkeztek: Ukrajna,

Szerbia (Koszovó régió), Moldova, Románia, Törökország, Kína, Grúzia, Bosznia-Hercegovina és Vietnám (a letartóztatottak száma alapján csökkenő sorrendben). 2007-ben az illegálisan Magyarországra érkező és a határokon letartóztatott bevándorlók túlnyomó többségét a közlekedési útvonalakon található hivatalos határátlépő helyeknél fogták el. Viszonylag kevesebben érkeztek a zöldhatárokon át. A letartóztatott illegális bevándorlóknak csak nagyon kis része érkezett légi úton.

Az illegalitásból legalitásba kerülés legjobb módjai

A szabálysértő bevándorlók többféle módszerrel kísérelik meg tartózkodásukat törvényessé tenni. *Menedékjog.* A legtöbb, hatóságok által elfogott bevándorló menedékjogért folyamodik, hogy legalizálja itt tartózkodását. 1999-ben 11.500 menedékjogi kérelmet adtak be, 5.100-at a volt Jugoszláv tagállamok polgárai, 6.000-et pedig nem európai állampolgárok. Azóta alig akadnak európai kérelmezők. 2002-ben az Európából érkező menedékjogkérők csak az összes kérelmező 7%-át adták. Az utóbbi években a menedékjogkérők többsége ázsiai országokból, például Irakból és Afganisztánból érkezik.

Házasságkötés és gyermekvállalás. Egy magyar állampolgárral, vagy más EGK ország állampolgárával kötött házasság legalizálhatja az illegális bevándorló státuszát. Másrészt 2007 óta a bevándorló tartózkodási engedélyt kap, ha gyermeke születik, és a gyermek magyar állampolgár vagy más EGK ország állampolgára.

A 2004-es regularizációs intézkedés. A magyar hatóságok eddig csak egyszer kezdeményeztek regularizációs kampányt. A 2004. évi XXIX. törvény több ponton módosította a meglévő magyar szabályozást. Miután az érintett közösségeket tájékoztatták a regularizációs lehetőségről, összesen 1.406 személy jelentkezett az idegenrendészeten, több mint 60% -uk kínai vagy vietnámi állampolgár.

A menekülteknél folyamatos az illegalitásból legalitásba való oda és vissza irányuló átmenet. 2007-ben összesen 3.419 olyan ember érkezett Magyarországra, akik az érkezést követően menekült státuszért folyamodtak. E csoport 82%-a érkezett illegálisan, azaz hivatalos dokumentumok nélkül lépett át a határon, vagy a megengedettnél hosszabb ideig tartózkodott itt. A hivatalos eljárás ideje alatt, amelynek során a hatóság eldönti, hogy jogosultak-e a menekült státuszra, ezek a személyek legális bevándorlóknak számítanak. Azonban várható, hogy ezeknek az embereknek a többsége illegálisan tovább vándorol majd más fejlett országokba. Paradox módon, az illegális migráció elsődlegesen tranzit jellege miatt a Magyarországon tartózkodó illegális migránsok számát elsősorban azok az illegális határátlépések csökkentik, melyek során a Magyarországon rövidebb vagy hosszabb ideig tartózkodó illegális migránsok az országot nyugat-európai irányban elhagyják.

A magyarországi illegális bevándorlás a nyilvánosságban

Az illegális bevándorlás elleni harc az EU politikákon és direktívákon alapuló migrációs politika fontos pillére. Az illegális migrációról történő politikai egyeztetéseket jelentősen befolyásolja a kormányzati hivatalok (pl. Bevándorlási és Állampolgári Hivatal – BÁH és a Határőrség, amelyet nemrég összevontak a Rendőrséggel) hivatalos kommunikációja, sőt a témának a politikai nyilvánosságban való megjelenése legtöbbször csak erre korlátozódik. Az illegális migrációval kapcsolatos politika megnyilvánulások elsősorban a bűnüldözési politikával kapcsolatban jelennek meg (pl. harc az embercsempészet és az emberkereskedelem ellen), továbbá a biztonságpolitikával kapcsolatban (pl. harc az okmányhamisítás ellen), valamint az emberi jogok érvényesítésével kapcsolatban (pl. a családtagvesztéshez való jog). Az illegális bevándorlásról szóló viták jelenleg nincsenek napirenden a politikában, és a médiában is csak a ritkán felmerülő, letartóztatásokról vagy menekülttáborokról szóló hírekkel kapcsolatban fordulnak elő.

Külföldiek bevándorlása – tekintet nélkül annak legális vagy illegális voltára – a médiában sokat tárgyalt probléma és a politika is foglalkozik vele, bár sokkal kisebb mértékben, mint a média. Leginkább a magyar népesség csökkenésével (foglalkoztatás politika) és a szomszédos országokban élő magyar kisebbség iránti szolidaritással (diaszpóra politika) összefüggésben kerül említésre. A hivatalos bevándorlási politika kritikusan gyakran rámutatnak, hogy a magyar migrációs politika végrehajtására a problémák rövid távú, védekező intézkedésekkel történő kezelése jellemző, tehát a hatóságok széles körben alkalmazzák a határőrizetre és a tartózkodásra vonatkozó szabályokat, azonban nincs jól megfogalmazott, mindenre kiterjedő migrációs stratégia.

Javaslatok az illegális migrációval kapcsolatos intézkedésekre , politikákra, a Clandestino kutatás alapján

A javaslatok vonatkozási területe. A Clandestino kutatás elsődleges tárgya az irreguláris migráció. Ezért az olyan javaslatok, amelyek a legális migrációra vonatkoznak, a jelentésben vizsgáltak körén kívül esnek. Speciálisan, nem tartozik a kutatás feladatai közé, hogy a magyarországi népesség csökkenésével, a szomszédos országokból érkező határon túli magyarok legális migrációjával, a képzett vagy magasan képzett munkaerő Magyarországra vonzásával, vagy a migránsok integrációját elősegítő politikákkal foglalkozzon. A politikákra vonatkozó javaslatokat tekintve a jelentés egyetlen kitűzött célja, hogy az *irreguláris* bevándorlással foglalkozó döntések meghozatalában segítséget nyújtson.

Az illegális bevándorlás elleni politikák Magyarországon szigorúan követik az európai mintát. A döntéshozók többször is utaltak rá, hogy Magyarországon az illegális bevándorlás elleni küzdelmet és az irreguláris migránsok (ide értve az illegálisan érkezett menekülteket is) emberi jogainak biztosítását az európai jogszabályok határozzák meg, azaz a schengeni Acquis rendelkezései harmadik országbeli állampolgárok be- és kiutazására vonatkozóan, továbbá a határőrizetre, a menedékjogra és egyéb emberi jogokra vonatkozó uniós politikák (pl. családtagvesztés). A főbb

kormányzervek, amelyek e politikákat érvényesítik – így az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, a Rendőrség (amely határőrizeti feladatokat is ellát), és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (amely idegenrendészeti feladatokat lát el) – mindennapi tevékenységüket harmonizálják az Európai Unió tagállamainak megfelelő szerveivel és együttműködnek az EU központi szerveivel.

A fentiek miatt Magyarországon egyfelől korlátozott lehetőségek állnak nyitva e politikák megújítására, másfelől viszont bőséges tér nyílik e politikák érvényesítésének javítására.

A be- és kiutazásra, tartózkodásra és határőrizetre vonatkozó jogszabályok érvényesítése. A Clandestino projekt keretében számos interjú készült kormányzati szervek képviselőivel. Ezek során kiderült, hogy e szervezetek jól ismerik az illegális migrációval kapcsolatos államigazgatási eljárásokat és az azokra vonatkozó statisztikákat (pl. letartóztatások, kiutasítások, stb.). Másfelől viszont korlátozott ismeretek állnak rendelkezésükre az évente be- és kiutazó illegális migránsok számáról, valamint a Magyarországon tartózkodó illegális migránsok létszámáról. Például e valós létszámokra vonatkozó rendőrségi becslések csak igen nagy szórással, hibátalattal állnak rendelkezésre, azaz a becslült legkisebb és legnagyobb értékek közti távolság elfogadhatatlanul nagy. A jelek szerint nincs olyan felelős személy, aki tudná, hogy a napvilágra került illegális határátlépések hozzávetőlegesen hány százalékát képviselik a valóban megvalósult illegális határátlépéseknek, és hasonló bizonytalanság övezi a Magyarországon tartózkodó, itt élő illegális migránsok becslült létszámát is. Az ismertté vált és a valós esetek közti szorzó egyes esetekben 2, más becslések esetében 5 körüli érték mentén ingadozik. E magas bizonytalansági fok önmagában mutatja, hogy a szóban forgó jogszabályok érvényesítése alacsony hatékonyságú, hogy ezekhez kevés erőforrást rendeltek.

A magyar hatóságoknak több erőforrást kell rendelniük ahhoz és nagyobb erőfeszítéseket kell tenniük annak érdekében, hogy ellenőrizhessék és mérhessék egyrészt az itt élő irreguláris migránsok csoportjait, másrészt azok be- és kiutazási tevékenységét. E célból az alábbi javaslatokat tesszük.

- Javítani kell a rendőrségi és munkaügyi ellenőrzéseket Magyarországon és annak határain, az illegális migrációs tevékenységek feltárása érdekében;
- Javítani kell a rendőrség, az idegenrendészet és a munkaügyi hatóságok közti együttműködést;
- Javítani kell azon gyanúsítható egyének és vállalatok elleni nyílt és fedett nyomozási tevékenységet, amelyek feltételezhetően segédkezet nyújtanak az illegális migrációhoz, az embercsempészethez vagy az emberkereskedelelemhez;
- Javítani kell az olyan közigazgatási folyamatok áttekinthetőségét, melyeket diplomáciai és konzulátusi hivatalok, a rendőrség, helyi önkormányzatok, munkaügyi hatóságok és felsőoktatási intézmények valósítanak meg külföldiek ki- és beutazásával, valamint tartózkodásával kapcsolatban, a vonatkozó rendeletek hatékonyabb érvényesítése céljából;
- Fejleszteni kell a nemzetközi jogi együttműködést a kitaloncolásokkal kapcsolatban;
- Javítani és harmonizálni kell az illegális migrációval foglalkozó kormányhivatalok statisztikai szolgálatait, speciálisan e szolgálatakat képessé kell tenni arra, hogy különálló módon kezeljék egyazon személy többszöri illegális belépéseit és többszöri kiutasításait, lehetővé kell tenni, hogy egyes illegális migránsok egyéni története nyomon követhetővé váljon, e személyek többszöri be- és kilépései és munkaügyi vétségei összesíthetők legyenek;
- Rendszeresen értékelni kell az illegális migráció ellen hozott intézkedések hatékonyságát és eredményességét és eme értékelések eredményeit felhasználva javítani kell az illegális migrációra vonatkozó kockázatelemzéseket.

Emberi jogok érvényesítése. A Clandestino projekt keretében interjúk készültek azon releváns magyar nem-kormányzati szervezetekkel, melyek jogi és szociális segítséget nyújtanak az olyan bevándorlók számára, akik szomszédos, vagy távoli országokból érkeztek, akár legálisan, akár illegálisan. Ezek az interjúk megerősítették a kormányzati szerveknek azon állításait, hogy az illegális migránsok – nemzetközi egyezményekben is deklarált – menekült státuszra vonatkozó jogait az országban tiszteletben tartják és érvényesítik.

A magyar hatóságoknak továbbra is minden rendelkezésükre álló eszközt alkalmazni kell a migránsok emberi jogainak érvényesítésére, függetlenül attól, hogy e személyek legálisan vagy illegálisan érkeztek-e az országba. A hatóságoknak mind tetteikben, mind kommunikációjukban világosan demonstrálniuk kell, hogy az irreguláris migráció önmagában nem bűncselekmény.

További információ

A Magyarországra vonatkozó teljes jelentés az alábbi weboldalon érhető el: <http://www.eliamep.gr/en/category/migration/>.

A CLANDESTINO projektbe bevont 14 országra vonatkozó kutatási összefoglalók, valamint az országjelentések teljes szövegei az alábbi weboldalon érhetőek el: <http://www.eliamep.gr/en/category/migration/>

További felvilágosításért forduljon:

Dr. Futó Péter, Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológiai és Szociálpolitikai Intézet
Tel: +361 482-7328. Mobile: 3630 9005936.
email: futo@mixolid.hu

CLANDESTINO